СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. — Ч. 31. — Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 8 лютого 1932.

VOL. XL. — No. 31. — Jersey City, N. J., Monday, February 8, 1932. — THREE CENTS.

В КОНҐРЕСІ НЕ ОДУШЕВЛЯЮТЬСЯ ФРАНЦУСЬКИМ ПРОЄКТОМ РОЗЗБРОЄННЯ

СЕНАТОРИ КАЖУТЬ, ЩО ПРО МІЖНАРОДНЮ МІЛІЦЮ ВОНИ ВЖЕ НЕРАЗ ЧУЛИ.

Бора називає версайський мир нечесним і несправедливим.

ВАШИНҐТОН. — Проект Франції в справі встановлення міжнародньої міліції для вдержання і забезпечення мира в світі не знайшов прихильного приняття серед сенаторів і членів сенатського комітету для справ заграничних. Проєкт цей предложив у Женеві на конференції роззброєння Андре Тардіє, голова французької делеґації.

У вашинґтонських кругах кажуть, що такий проєкт вже підношено по світовій війні кількома наворотами, але Америка ставилася до нього завжди холодно.

Сенатор Бора заявив, що така міжнародня поліція являється льоґічним вислідом Верзайського договору. Бо договір, говорив Бора, який є в своїй основі нечесний і несправедливий, може бути вдержаний тільки силою. Тому саме треба Франції силою вдержати цей договір, без огляду на несправедливости, якими вінн діткнув ріжні народи, і без огляду на це, якби ті народи не піднеслися. Під ніяким оглядом не може наступити, на думку Франції, зміна, ніякий проґрес, а мусить бути так, як постановлено в тім договорі, який виготовлено в часі воєнної ненависти і злоби.

Інші сенатори вважають французький проєкт назагал непрактичним.

ЯПОНІЯ ВИСИЛАЄ ДВІ ДИВІЗІЇ ДО ШАНҐҐАЮ.

ВАШИНҐТОН. — Одержано відомости з Далекого Сходу, що Японія висилає дві дивізії до Шанґґаю та думає перевести в себе загальну мобілізацію.

КАМПАНІЯ ЗА ПУЩЕННЯМ В РУХ СХОВАНИХ ГРОШЕЙ.

ВАШИНҐТОН. — Полковник Френк Накс, видавець „Шикаго Дейлі Нюс", зістав іменований головою краєвої орґанізації, яка має повести широку кампанію за те, щоби люди пустили в обіг поховані в шуфлядах чи панчохах гроші, себто яких $1,400,000,000.

Президент Гувер каже, що тут річ не про те, щоби ті гроші віддати банкам, бо дехто думає, що це є акція допомоги банковим інституціям. Розходиться о те, щоби гроші були в щось інвестовані, в правительственні бонди чи які інші, які мають найліпше забезпечення.

ЛЕҐІОН ШУКАЄ ПРАЦІ ДЛЯ 1,000,000 БЕЗРОБІТНИХ.

НЮ ЙОРК. — З днем 15 лютого розпочинає Американський Леґіон разом з Американською Федерацією Праці і „Асосіейшен оф Нешенел Адвертайзерс" велику кампанію, щоби дістати роботу для 1,000,000 безробітних.

Для тої цілі заложено комітети в 7,000 містах. Кажуть, що та акція тепер ще краще зорґанізована, ніж орґанізовано подібні акції в часі світової війни.

ЗГИНУВ СЛАВНИЙ ФІЛЬМОВИЙ ЛЕТУН.

ВАН НУІС (Каліфорнія).—Згинув Ліо Нуміс, літ 38, славний летун, котрий вславився ріжними „чортівськими" штуками, яких доконував при виконуванню ріжних фільм. 15 років удавалося йому вийти з тих штук ціло, а тепер згинув на місці, коли його літак, який мав представляти для фільми пробитий ворожими кулями літак, злетів нагло на землю і дійсно розбився.

ДОМАГАЄТЬСЯ МОКРОЇ ПЛЯТФОРМИ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Барбур з Ню Джерзи домагається, щоби републиканська виборча плятформа була мокра.

ЦІКАВІСТЬ ЖІНКИ ЗАГНАЛА ЇЇ ЧОЛОВІКА ДО ТЮРМИ.

НЮ ЙОРК. — Миссис Штерн не могла видержати, щоби не поглянути до пачки, яку приніс її чоловік і заборонив її відчиняти. Коли вона відчинила пачку, побачила в ній повно пятьдолярових нових банкнотів. Взяла собі кілька банкнотів, а потім замкнула пачку і пішла до Китайця, щоби заплатити за прання білля. Китаєць побачив, що це є фальшивий банкнот, дав знати на поліцію, а та арештувала Штерна та його товаришів, що підробляли банкноти. Виявилося також, що Штерн украв ту пачку, щоби мати в той спосіб ще додаткову заплату за свою роботу.

ЗАСУДЖУЮТЬ ХАБАРНИКІВ.

ШИКАГО. — Засуджено на тюремну і грошеву кару чотирох урядовців, котрі займалися санітарними й будівельними міськими справами, побравши підчас свого урядовання хабарів на суму $6,500,000.

Є КОМУ ВИРОБЛЯТИ АМУНІЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент війни має до розпорядимости 12,000 фабрик, котрі можуть бути в кождій хвилі перемінені на фабрики амуніції.

ЩЕ ОДИН „ВОЛИНСЬКИЙ ДІЯЧ"...

Дубенський „Ґлос Волиня" з 13. грудня 1931 р. приносить статтю бувшого посла Максима Чучмая, одного з сельробівських сецесіоністів з Українського Клюбу та „дикого" сельроба у другому соймі, який тепер докотився у своїй „ідеольоґічній еволюції" до пропаґаторства „співпраці". Чучмай впевняє, що український селянин на Волині „покинув партійні доктрини і що взагалі збайдужнів до політики," бажає собі „співпраці з польським селянином" ітд. Вся стаття утримана вірно в тоні і змісті статті Певного і тов. з „Української Ниви". Таким робом Чучмай збільшив собою ряди волинських „діячів", які в останньому році виявили подину гідну „міць характеру".

ПАВУКИ НЕ МЕНШЕ ЖОРСТОКІ ЯК ЛЮДИ.

Один американський учений оголосив дуже цікаве спостереження про життя павуків. Каже він, що у водах Південної Америки є такі павуки, що будують сіти на риби й їх ловлять. Далі: є павуки, що кидаються на черепахи, розуміється молоді; а інші павуки нападають на вужів. На острові Мадаґаскарі живуть павуки, які будують сильні сіти й у них ловлять птахів, із яких, впіймавши, висисають кров. Є ще й такі павуки, що й просто видирають з гнізд молоденьких пташок, які тільки що встигли виколотися, висисаючи з них кров. А в Індії є павуки, що висисають кров із ссавців — а саме зі щурів.

ГЕРОЇЧНИЙ ЛЕТУН.

У Франції біля Парижа в часі інспекційного лету загорівся літак. Летун, що провадив літак, маючи з собою тільки один легкопад, дав його свому капітанови, що був з ним. Капітан, кидаючись униз, зачіпився за край літака й повис. Летун, побачивши це, спрямував літак на дерева. І так, легко ранячись, уратувавсь не тільки капітан, а й летун.

ЯЗВА САМОВБИВСТВ У ФРАНЦІЇ.

Французька преса розписується широко про численні самовбивства у Франції, а деякі часописи звернулися до вчених лікарів психіятрів з проханням пояснити, в чому лежить причина цеї страшної язви.

Париський психіятр д-р Арманд Біше твердить, що причиною самовбивств у головній мірі є сьогоднішня господарська кріза. Щоправда, французькі економісти запевняли, що Франція в потопі цеї крізи буде неначе чародійним островом, якого не досягнуть хвилі крізи, але, на жаль, інакше вийшло в теорії, а інакше виказує практика...

Бо в слід за господарською крізою, яка запанувала в Европі та в Америці, чужинці, які, можнаб сказати, піддержували життя Парижа та Рівієри, до Франції не ідуть. Подорож з Америки до Европи коштує дуже богато й Американці, які передше були одним з головних жерел доходу, тепер відпали.

Крім цього Англійці окружилися митним муром і французькі товари тепер не мають туди вступу. І Франція не має що зробити зі своїм товаром, хоч знижує ціни. Банкроцтва множаться, а з ними і самогубства.

АМЕРИКАНЕЦЬ ПРО СОЛОВКИ.

Берлінська „Германія" друкує допис одного американського журналіста про німецькі кольонії в Совітах. Цей журналіст, що був недавно в Совітах, пише, що 250 тисяч Німців прогнали большевики з їхніх хазяйств. З того числа 60 тисяч Німців вислали большевики на Соловки, а 25 тисяч Німців згинули вже в полярних околицях. Німецькі кольонії в Совітах (перед війною такі численні) нині зовсім зліквідовані.

Один соловецький засланець-Німець пише: „Нині прибули до нашого лягеру знову 150 родин, переважно самі Німці. Голодні та голі стоять вони тут під голим небом. Вони не мають ще ніякого приміщення і щойно мусять самі збудувати собі бараки. Нові засланці терплять страшенний голод. Дуже багацько людей померло вже між ними". (Як бачимо, то цей німецький засланець зовсім так само малює страхіття Соловок, як Юрченко у своїй книжці, п. з. „Пекло на землі" — прим. Ред.).

Дальше пише „Германія", що секретар комуністичної партії в Архангельську сказав недавно у своїй промові м. ін. таке: Від осени 1929 р. до кінця лютого 1931 р. большевики заслали в полярні околиці Соловок понад 2 міліони людей.

Очевидно, що від лютого 1931 до нині число соловецьких засланців значно збільшилось. І напевно те число дійде до якоїсь казочної суми, заки большевики скінчать свою пятирічку.

У ВИСОТІ 16 КІЛЬОМЕТРІВ НЕБО Є ЧОРНЕ.

Відомий проф. А. Піккард по доконаному леті у стратосферу мав у Відні відчит про свої спостереження. Між іншими науковими цікавостями сказав те; небо у висоті 16 кільометрів не має коліру блакитного; воно чорне. Біля сонця й у день світили зорі. Зате, глядячи з бальона вниз, простір був коліру блакитного.

З КРАЄВОЇ ХРОНІКИ.

У тюрмі в Тлустому покутує за зловживання бувший агент банку Норберта Менкеса, Маєвський, який продавав державні позички та льотерійні квитки та обманював покупців. — Перед наглим судом стане Семко Медвідь під замітом вломy до почтової каси в Бурдзанові. — У Львові арештувала поліція Банаховську Юлію, вдову після хорунжого, який помер перед тижнем, під замітом отроєння чоловіка-паралітика.

ВІДЕНЬ ГОЛОДУЄ.

В столиці Австрії панує голод. При теперішніх 2 міліонах мешканців Відня 100 тисяч людей користується безплатними обідами або харчевими датками. Передбачають, що це число зросте на протязі зими до 300 тисяч. Як повідомляє місцева преса, маґістрат міста Відня, одинокий може у світі, якого господарка не виказує дефициту, забрався енерґійно до акції допомоги жертвам безробіття, орґанізуючи покищо 3,500 точок, де видають господним бони на обіди або пачки з харчами. На орґанізацію допомоги маґістрат призначив 93 міліони шілінґів, з чого 27 міліонів призначено на наглу допомогу в формі харчів, топлива та одіжи.

МАШИНІСТ, ЯКИЙ ЗГУБИВ ПОЇЗД.

Нераз ми читали, що люди ґублять парасолі, кальоші, капелюхи, словом, речі, які не важко згубити. Щоправда розказують, що одна пані, прийшовши домів, побачила, що вона згубила панчішку. Ріжно трапляється. Але щоби машиніст згубив поїзд, цього мабуть ви ще не чули.

Трапилося це у Франції, на півдні між стаціями Монт-Карсан і Сен-Север. Поїзд виїхав зі стації і пасажири не завважали зовсім нічого незвичайного. Їхав, як звичайно, й нагло почав звільняти, а врешті станув. Бачучи, що поїзд надто довго стоїть, пасажири почали хвилюватися й побачили, що вони стоять в полю. Значить, щось мусіло статися. Дехто висів і нагло всі довідалися про причину здержання: машини не було.

І рівночасно можна собі уявити здивування начальника стації, коли побачив, що на перон заїжджає сама машина, без вагонів. Машиніст мало не зімлів зі страху. Адже ж він собі докладно пригадував, що виїхав в досить численному товаристві вагонів. Не було іншої ради і треба було вернутися назад в пошукуванню вагонів.

ВБИВСТВО РОБІТНИКА.

На дорозі в Сновичу, пов. Золочів, невідомі злочинці вбили 45-літнього броварного робітника Кирила Рапа або Барабаша, мешкаючого в Сновичі. Злочинці вдарили Барабаша кілька разів деревляним колом по голові, спричиняючи заломання черепа й виплив мозку. Коли його знайшли, він ще жив, але поміч була вже безуспішна. Поліція ствердила, що Барабаша вбили робітники Худий Броніслав і Гнатів Ярослав. Причиною вбивства була, здається, особиста пімста. Обох злочинців віддано в нагломy поступованню судови в Золочеві.

100 ГРОМІВ НА ОДНУ СЕКУНДУ.

Британська метеоролічна стація устійнила, що в пробігу одної секунди паде на землю сто громів. Колиб цю енерґію можна зібрати в одно осередовище, то людство малоб до свого практичного вжитку богато погонної сили. З цьогож джерела довідуємося, що довкруги нашої землі водночас бушує пересічно 18,000 бур і в часі кожної бурі на годину вдаряє в землю 200 громів.

ТРУНА РОЗСИПАЛАСЬ, А ТІЛО МЕРЦЯ БУЛО НЕТКНЕНЕ.

Півтора року тому в Банґальор в Індії помер місіонар о. Пайо, який там місіонував 45 літ. Постановлено перевезти його тіло в рідні сторони місіонаря. Коли розкопали гріб, побачили, що деревляна труна розсипалась, а тіло мерця не тільки не розклалось, а заховало свою гнучкість і свіжість, мов у сплячої людини. Ця подія викликала серед тамошнього населення живе зацікавлення.

НАПАД НА СВЯЩЕНИКА.

На дім гр.-кат. священика о. Ст. Антонова в Терескулі (пов. Косів) напали нічю два невідомі бандити. Священика побили до непритомности та сплюндрували хату, одначе нічого не забрали. Найправдоподібніше була це особиста пімста. Поліція веде слідство.

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО В РУМУНІЇ ДОМАГАЄТЬСЯ КУЛЬТУРНИХ ПРАВ

СТУДЕНТСЬКИЙ СОЮЗ ПОДАВ ДО РУМУНСЬКОГО МІНІСТРА МЕМОРАНДУМ, ВИКРИВАЮЧИЙ ЖАХЛИВЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ.

ЧЕРНІВЦІ (Буковина). — Союз Українських Студентських Орґанізацій в Румунії подав до міністра для меншостних справ, д-ра Р. Брандща, меморандум з протестом проти переслідування всього українського в шкільництві на українських землях, що тепер опинилися під Румунією. Студентство домагається: а) щоб у місцевостях з українським населенням переводилося навчання в народніх школах в матірній, українській мові; б) щоб учителів Українців перенесено з румунських місцевостей в українські; в) щоб засновано учительські семинарії для учителів Українців для українських шкіл; г) щоби були відкриті наново, або привернені Українцям ті ґімназії, які розвязав та зденаціоналізував румунський уряд у Чернівцях, Кіцмані, Вижниці та Вашківцях; ґ) щоб для підготовки учителів для ґімназій привернено знову в черновецькому университеті катедри української мови, літератури та історії українського народу, які істнували за часів Австрії; д) щоб дозволено вільно ввозити до Румунії українські друки, як періодичну пресу, літературу та наукові видання; е) щоб припинено переслідування студентів в черновецькому університеті за вживання ними української мови навіть приватно поміж собою.

З цього меморандума видно, що все українське населення в Румунії позбавлене найелементарніших своїх національних та культурних прав. Годі сподіватися, щоб румунський уряд, який свідомо й уперто провадить румунізацію всього українського населення, звернув якусь увагу на цей меморандум, як він уже не звертав уваги на сотки інших українських заяв та протестів.

ЗАВЗЯТІ БОЇ ДОВКОЛА ШАНҐҐАЮ.

ШАНҐҐАЙ (Китай). — Довкола Шанґґаю точаться далі завзяті бої між Японцями та Китайцями. Китайці підвозять нові війська, які дають опір японському наступови. В деяких частинах японсько-китайського фронту Японцям довелося відійти під напором в десятеро переважаючих китайських сил. Китайську дільницю міста, Чапей, японське бомбардування майже знищило.

Відбулися перші повітрові бої між японськими та китайськими летунами. Китайці заявляють, що вони знищили принаймні два японські літаки, але Японці заявляють, що це неправда. Два воєнні літаки справді загинули, але з інших причин.

До Шанґґаю вже прибули перші два транспорти з японськими військовими частинами. Японці рішили післати до Шанґґаю не одну, а дві дивізії в числі 22,000 вояків. Таксамо американський піхотний полк уже прибув з Манілі до Шанґґаю й почав розквартировуватися в американській дільниці міста.

Населення міста Ганкова знаходиться в паніці, бо туди наближається китайська комуністична армія, яка знаходиться вже пять миль від міста. Комуністи грабують населення та розстрілюють і вирізують невигідних їм людей. Американські мешканці міста вже виїхали з Нанкіна й знаходяться в безпеці під охороною американської фльоти.

БІЛОҐВАРДІЙЦІ НА ПОКЛОНАХ У ЯПОНЦІВ.

ХАРБІН (Манджурія). — Японський командант міста оголосив у місті стан облоги. Радянські громадяни, яких тут є кількадесять тисяч, що звязані зі службою на Східно-Китайській залізниці, сидять по хатах і не показуються на вулиці. Зате делеґація від російських білоґвардійців, яких тут також кількадесять тисяч, відвідала японське командування й дякувала за встановлення ладу й спокою в Харбіні.

Японські літаки обкидали бомбами рештки китайської армії, що відходять на північ з Харбіна. Китайці тепер здеморалізовані й розпорошені на невеличкі відділи. Японці трохи занепокоєні відомостями, що в районі Владивостока большевики зібрали сороктисячну армію.

РОСІЯ ЗАДОВОЛЕНА.

МОСКВА (СССР). — Радянська преса задоволена з того, що Японія тепер заплуталася в тяжкий конфлікт з Китаєм в Манджурії та в Шанґґаю. Большевики стають певними, що Японія не зможе довший час нічого розпочати проти Росії, а це дасть їм можливість закінчити свою другу пятилітку.

По висловам большевицьких газет пятилітка для радянської Росії більше значить, ніж два Китаї. Большевики тепер не думають про революцію в Азії, але про те, як себе в середині Росії закріпити та впорядкувати економічне життя.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:
Three cents a copy

One year	$ 7.00
Six months	$ 3.75
Three months	$ 2.00

Foreign and Jersey City Rates:

One year	$10.00
Six months	$ 5.00
Three months	$ 2.75

ПЕРЕДПЛАТА:
Поодиноке число три центи.

На рік	$ 7.00
На пів року	$ 3.75
На три місяці	$ 2.00

В Джерзи Сити і Заграницею:

На рік	$10.00
На пів року	$ 5.00
На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОБРЕНЬКУЮТЬ ШАБЛЯМИ

Ще заки зібралася міжнародня конференція для світового роззброєння, писали ґазети, що Польща предложить у Женеві основний меморіял, у якім буде доказано, що вона не може роззброїтися.

Польський журнал „Поленд Амеріка" з лютого б. р. дає щодо цього навіть пояснення. Польський редактор звертає увагу на українські ґазети, які поміщують дописи з Манджурії, в котрих дописувачі доказують, що похід Японії на Китай є тільки покришкою, бо за ним криється властива ціль: похід Японії на совіти і загарбання тих великих земель на Зеленім Клині й Приморю, які заселені також великою скількістю Українців. Річ ясна, що польські ґазети називають тих дописувачів „платними німецькими агентами", котрі доконче хочуть викликати на сході таку війну, в яку була би втягнена Польща. А Польща, кажуть польські редактори, війни не хоче, а задоволена тим, що ті землі, на яких мешкають „Русини", поділені між Росією і Польщею. Та всеж таки вони побоюються, що „українські інтриги", підтримувані „німецькими грішми", можуть довести до воєнного конфлікту.

Отсе є також для Польщі арґумент, щоби не роззброюватися. Так глядять на це Поляки. А американський кореспондент „Шикаго Геральд енд Екземінер" в телєґрамі з 24 січня б. р. подає в дописі з Варшави (не з Берліна!), що з усіх країв, які йому доводилося бачити, одна Польща представляє край, який є неначе у війні, бо на вулицях, в каварнях і в ресторанах видно більше жовнірів і офіцирів ніж у військових бараках. Він каже далі, що коли хто затужив за давними пруськими часами, так хай загляне до Польщі. Тоді його одно тільки здивує: що давня пруська військова бута, разом з побренькуванням шаблею самого кайзера, є нічим у порівнанню з тим, що можна бачити в Польщі.

А далі, пише цей кореспондент, польські імперіялісти, зі своїми домаганнями, які сягають по землі від Балтійського моря до моря Чорного, є в порівнанню з вимогами пруських колишніх мілітаристів — безмежні.

І коли дивитися на ті імперіялістичні апетити Польщі, пише далі американський кореспондент, а далі і на те, що за тим всім стоїть Франція, себто найбільша військова сила, яка колинебудь на землі істнувала, тоді не диво, що всі сусіди Польщі з острахом глядять на те, до чого мусить допровадити польський імперіялізм, який веде до війни, а не до роззброєння.

ЩО НОВОГО НА ПІДКАРПАТТЮ

(З розмови з Юлієм Гуснаем, українським послом до чехословацького парляменту).

II.

Боротьба між українством і москвофільством на Підкарпаттю.

(ор) „Яку ще силу представляє собою москвофільство?"

„Воно представляє собою ще чималу силу. Воно черпає свої сили з усього, що не стоїть на народньому ґрунті, на становищі народніх інтересів, народньої школи, освіти, мови. Москвофільство обєднує й тих, котрі кладуть найбільший натиск на чисте москвофільство, як от російські пореволюційні іміґранти, або галицькі чи буковинські москвофіли, що тепер зажили на Підкарпаттю; і тих, котрі, зневірені у власні сили нашого народу, хочуть наш нарід помадярщити, як і тих, що хочуть його тепер пословачити чи почешити. Всі ті люди відчувають, що не можна нашого народу ні помосковщити, ні помадярщити, ні почешити так довго, поки він держиться своєї мови та хоче власними силами добувати собі кращої долі. Вони навчають його, що він Москаль, бо збаламученого щодо мови й народности легко повести, куди їм хочеться".

„Якими організаціями оперують москвофіли?"

„Вони мають свої політичні партії. Кацапство ширить передовсім аграрна партія, що звязана з чеськими аграріями. Посол Щерецький, коршмар з Вишних Верешок; Кирил Прокоп, хлібороб з Кривої, Йосиф Заєц, Чех, генеральний секретар партії на Підкарпаттю — отсе їх посли, а суддя Бачинський то їх сенатор в чехословацькому парляменті.

„Другу кацапську групу становить так званий „автономний земледільческий союз". На чолі цеї групи стоїть посол Курпяк та діячі: д-р Йосиф Камінський, Юлій Фелдеші, Демко й Іван Броди. Їх духа можна пізнати хочби по тім, що вони навіть на явних нарадах говорять по мадярськи.

„Третя кацапська група то так звана трудова партія, на чолі котрої стоїть сенатор Цурканович, директор типографії, родом з Черновець.

„Крім чеських аґраріїв шукають тут ще своїх прихильників такі виразно москвофільські чеські партії, як народні соціялісти, на котрих чолі стоїть Кльофач, та „народне соединеніе" під проводом відомого москвофіла д-ра Крамаржа.

„Є ще виразні мадярські партії: християнські соціялі, що мають посла Гокі, та мадярська національна партія, що має сенатора д-ра Корлата".

„Як ґрупуються політично національно свідомі Українці?"

„Український табор заступлений трома партіями: 1) українською соціял-демократичною партією, котру представляю в чехословацьким парляменті я; 2) клерикальною партією, з котрої послом був о. Волошин; та 3) українською комуністичною партією, котру представляв посол Сидоряк, а котру від утечі Сидоряка в радянщину представляє Терек, Мадяр з Ужгорода. З нею звязаний теж сенатор Іван Локата, учитель з Великого Бочкова.

„Як видно, український табор розбитий, але він розбитий так, як у культурних людей, відповідно до клясових інтересів та певних політичних програм. Він властиво й веде політичне освідомлення українського народу на Підкарпаттю. Він учить його про його інтереси та способи їх оборони. Москвофільський табор старається затемнити інтереси народу. Через те український табор не боїться москвофільства та його теперішньої сили. Ми знаємо, що та сила мусить розбитись об нашу освідомляючу роботу. Нарід скоро пізнає, хто говорить про його сутєві інтереси та хто його добре обороняє.

„Москвофіли мають організацію, ніби призначену для освіти народу, так зване „Общество Духновича", але те „общество", хоч має великі гроші, не може здобути собі великого впливу через страшну мертвеччину. Один москвофіл з Черновець, котрий осів на Підкарпаттю, у своїх поїздках з „Общества" допускався такої штучки, що говорив до людей народньою мовою, а відтак казав: „Досі я говорив по російськи, а тепер буду говорити по українськи" і зачинав говорити по московськи. Видно, хотів у той спосіб показати нібито на примірі, як виглядає одна, а як друга мова. Та його штука могла йому вдаватися тільки так довго, поки люди не пізналися на його брехні. А що він послуґується брехнею, то знали одні відразу, які чули московську мову вже давніше від Росіян, російських салдатів або російських еміґрантів, як Брешковська; а другі довідалися від нас, коли ми показали їм російські й українські книжки. Інші довідалися про це з радія, а ще інші — від Чехів, як ті говорили до них по російськи.

„Брехня москвофільського хитруна принесла йому хвилеву побіду, але остаточно прокрила його і його цілу партію. Брехня могла задержати дещо поступ наших людей, але не здержати його на все. Наша „Просвіта", хоч маєтково слаба, ширить свій вплив щораз далі, а все коштом москвофільства. Вона робила би роботу ще більшу, якби не вложила була своїх грошей у дім, а була вживала їх на ту роботу, яку вона має робити відповідно до своїх статутів".

„Чи мадяронство має ще великий вплив?"

„Мадяронство було сильне, як на Підкарпаттю була мадярська держава. Як не стало тої держави, як сюди прийшла Чехословаччина, то й мадярство дістало смертельний удар. За нього стоять нині тільки старі священики, але вони втратили вже богато з давнього впливу. Мадяронські попи й церкви — то острови серед моря. Їх піддержують ще старі люди, які памятають добре мадярщину, як наші люди ходили на зарібки на Мадярщину й мали повні жолудки; але нове покоління, яке ще здібне робити, про Мадярщину не памятає й до мадяронства не тягне. Мадяронство платить нині за свої старі гріхи: його сила була в піддержці держави; без тої піддержки воно втратило свою силу. З того й український рух черпає свою нову силу: він знає, що слідами мадяронства підуть ті інші рухи, що спираються на чужі сили, — чужі, хоч нові. Встоїться во віки тільки той рух, що спирається на свідомість народніх мас. Та сила росте поволі, але, як вона виросте, буде непоборна".

Кождий сотик, кождий даток
Нашій „Рідній Школі" в дар
Це майбутнього завдаток,
Це на ворога удар.

Рідна Школа — наша зброя,
Рідна Школа — це наш щит,
В Рідній Школі — міць героя,
Що неволю повалить.

—o—

Національним ідеалом українського народу перейметься дитина в Старому Краю тільки в „Рідній Школі". Тому піддержм завзято її змагання в її другому пів-століттю!

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скількиж більше значення для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

—o—

Ювилейний рік 50-ліття „Рідної Школи" використаймо для закріплення дотеперішніх її досягнень. Даймо їй тверду основу на будуче півстоліття.

ТА ПРИЙДЕ ЧАС

Ще так недавно гасло волі
Котилось громом по Волині;
Нарід, забувши давні болі,
Назустріч сонцю йшов в долині
Одвічних сліз. Він прагнув волі!
І хоч герої бились мужно —
Нерівний бій програли Юді.
І нині там сусід оружно
Кує права й уста в облуді
І править краєм осоружно.
Та прийде час і в оборону
Питомих прав народ повстане.
Він скине ворога із трону —
І кращих днів пора настане,
Лиш залуналоб гасло дзвону!
Прийде ще слушная година,
Меч розкує нам пута ржаві.
В неволі кожна дасть людина
Своє життя своїй державі —
Як вдарить слушна година.

Ол. Неприцький-Грановський.

В. Яргорин.

ВІДВОЙОВАНЕ МІСТО

(Історичне оповідання).

(12)

— Ані не думайте про се! — молодиця перебила з жахом. — Чим більше на вас дивлюся, тим більше мені вас жаль. Я вас до міста не пущу!

Козак поклав руку на рамя молодиці і відповів;

— Тепер за мене цілком не бійтеся. Пильнуйте, щоби той парубок не втік відси. Держіть його тут два дни. Напувайте його медом на мій кошт. Та й для мене сховайте яку чашу. Після завтра досвіта буду назад у вас.

— А як до тої пори не прийдете?

— Як не прийду, то мід вже взагалі буде мені непотрібний. Тоді той мід, що для мене схований, дайте випити моїм товаришам.

Молодиця ще хотіла перечитися з ним, та він махнув рукою і вийшов з коршми. Взяв поводи в руки, осла поклепав по хребті і потягнув за собою.

— До міста треба буде зайти відтам, через ріку, бо мости з сеї сторони ротмістр мабуть обсадив уже сильно. Він безпечно гадає, що відси йде на місто пару полків Бруховецького.

Козак подумав так і став обходити місто, щоби дістатися на той його бік.

*

Коли ротмістр чвалом влетів до міста і за ним його райтари, варта стала палити на трівогу і сурми заграли на трівогу. Військо висипалося з кватир на місто. На мостах поставали райтари, козаки станули на майдані посеред міста. Між населенням розійшлася. чутка, що на місто йде велика московська сила і два полки Брюховецького. Полковник Білюх приказав одній сотні козаків вийти за місто, щоби тисячу кроків за мостами обіймили місто ланцухом стеж і пильно стежили, чи від степу не йде ворог. Сам полковник, окружений старшинами, між котрими був також ротмістр Шидзінецький, стояв на майдані і ждав, цікавий, які вісти принесуть йому вислані ним стежі.

Минула година, минули дві. Не чути було, щоби який ворог підходив під місто. Від стеж приходили вістуни і рапортували, що цілий степ, як далеко сягає зір, пустий. Коли вернулися звідуни, вислані ще далі, бо поза лінію стеж; коли вони сказали, що не попали ні на слід ворога, полковник звернувся до Шидзінецького і промовив:

— Що на вас напали якісь козаки, вірю вам, бо ваші райтари розказують, що аж мусіли втікати перед ними. Колиж ті вороги так скоро безслідно щезли, то се мабуть не передова часть великої армії, не її авангарда, а тільки пару козаків. Як би ви були не втікли зараз, побачивши їх, то вони були би не відбили корови і не взяли би, чи не вбили би одного вашого райтара.

— Свідчуся моїми людьми, пане полковнику, — боронився ротмістр. — Цілий степ заройвся козаками. Аж коли вже не можна було сумніватися, що всі згинемо і коли вже мій один райтар впав, я дав приказ відступати. За те вони заплатили пятьма. Відступаючи, ми полишили за собою пять вражих трупів. Гляньте на мої штани... Один козак валив на мене, зі списом просто в мої груди. Я шаблею відбив і він списом загачив мої штани, тай роздер. Я шаблею шахнув другий раз і розрубав його голову аж до бороди. Се було просто чудо, що ми спаслися, втративши тільки одного райтара.

— Се справді було неабияке геройство, — полковник похвалив ротмістра. — Покажіть но, пане ротмістр, вашу шаблю!

— А то на що? — сконфужений ротмістр спитав. — Хочете власними очима бачити, чи правда се, що ви чули власними вухами? Моя шабля не може бути моїм свідком, бо кров, яка на ній була, я вже стер. Чейже мокру шаблю не буду пхати в піхву, бо заржавіла би.

— Всеж таки покажіть, бо то якась дуже добра шабля, коли розрубала голову через половину. На ліпших шаблях все є знак її майстра. Я знаю майже всі знаки ліпших майстрів. Хочу знати, відки родом ваша шабля.

При всіх старшинах ротмістрови не випадало далі перечитися. Шаблю вийняв з піхви і подав полковникови. Сей оглянув шаблю дуже докладно і, віддаючи її ротмістрови, сказав:

— Сего знаку я ще не знаю. Та зате шабля неначе що лиш нині вийшла з майстерні. На ній нема сліду; щоби нею хто рубав мягке дерево, не то тверду кість.

— Ви мені не вірите! — ротмістр відповів сердито. — Та я...

— Я не кажу, що вам не вірю, — полковник перебив, — бо не виключене, що бреше один з ваших райтарів. Він сказав мені, що бачив тільки пять козаків. Ви мали з собою вісім райтарів.

— Котрий то райтар сказав вам таке?! — ротмістр крикнув.

— А чорт знає, котрий! Я йому не призирався, він не буде такий дурний, щоби самому зголоситися... Кілько їх було, тих козаків, тільки й було, та нам, гадаю, наскоку на місто нині не боятися. Досить буде, як на мостах лишимо по двох вартових і на майдані одну сотню.

Полковник відійшов до своєї кватири, старшини розійшлися. Ротмістр сердитий, також покинув майдан, та до своєї кватири не пішов. Він ходив від моста до моста і дивився, чи вартові не дрімають. По дорозі думав, що таке до своєї вищої влади написати на полковника Білюха, щоби його відси вигризти; щоби його змалювати як чоловіка непевного, який хоче зрадити свого гетьмана Тетеру і польську річ посполиту.

Коли так блудив по місті і думав, опинився під хатою Середича. Віконниці вже були позачинювані. Дірки вгорі віконниць світилися. Значить, Середичева з донькою ще не пішли спати. Його кортіло зайти до них. Вже хотів заковтати у двері, коли подумав, що до самітних жінок не випадає заходити так пізно. Ротмістр лише глянув на вікно, при якім звичайно сиділа Софія, і пішов далі.

Ідучи в сторону одного моста, щоби сконтролювати варту, ротмістр розминувся з водовозом, котрий на возі мав не бочку з водою, а траву. Він то нічого не налягав на ногу. Ротмістр знав, що в місті є два кульгаві водовози. Колись вони оба були здорові і козакували. Окалічівши в боях, ось так тепер заробляли свій хліб. Що сей так пізно приїхав з травою, Шидзінецький не дивувався. Сарака вперед мусів обслужити даремно травою і водою корови і кухню військових старшин і аж після того мав право заробляти на себе. Ротмістр пішов далі в свою сторону, водовоз в противну і задержався під дверми саме тої хати, під котрою перед хвилею стояв ротмістр. Вже хотів заковтати у двері, та відскочив і став будьтоби підсувати траву, що зсунулася з візка. То ішла патруля. Пройшла попринього і щезла з його очей. Він ще хвильку наслухував і озирався. Не бачучи нікого і не чуючи нічого, він знов приступив до дверей і застукав. За хвилинку знов застукав таксамо. Крізь вузку щілинку в дверях побачив світло. Значить, його стукання вчули і хтось вийшов до сіней. Він почув питання:

— Хто там?

По голосі пізнав, що то Софія.

— Відчини, Софійко! — відповів. — Живо!

Софія тихо скрикнула. Що таке, він не дочув. Чув тільки, що хтось обернув скрегочучим ключем і відсунув дві засуви. Двері відхилилися. Водовоз вдарив осла і кажучи „дорогу до твоєї хати знайди собі сам!", всунувся у відхилені двері, запер їх за собою і засунув засувку. Вхопивши дівчину в обійми, став її цілувати. Дівчина не боронилася. Мати, що зі свічкою в руках стояла за дівчиною, промовила:

— Чи ти ошаліла?! Та тепер ти приходиш сюди? Тепер? Чи ти знаєш, що тебе жде, як спіймають?

— Як ти прокрався до міста? — спитала дівчина. — На всіх мостах варта.

— Придивися мені, — Воловецький сказав. — Чи я подібний до козака?

Аж тепер вони стали йому призиратися.

— Справді, не дуже по козацьки виглядаєш, — замітила дівчина.

— Отже бачиш. Я вартових на мостах здурив. Здурив також райтарів, котрі вже в місті переходили попри мене. Я від одного водовоза, що до міста віз траву, видурив візок. Переодягнений, кульгаючи і з візком трави, я прийшов аж під вашу хату. Вартові по дорозі не займали мене. Жаден і не забалакав до мене.

— Візок ще стоїть перед хатою? — спитала Середичева.

— Вже його нема. Я осла підігнав і він пішов далі.

— Як же ти видобудешся назад з міста?

— Якось воно буде. Як я вигадав спосіб, щоби дістатися до міста, то також вигадаю спосіб, як відси втекти.

— Ходім до світлиці, бо що тут в сінях діється, з вулиці можна бачити крізь дірку від ключа, або й крізь щілину в дверях. Одна є досить широка. Віконниці в світлиці щільні.

Середичева пішла перша, за нею Воловецький і Софія.

(Далі буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КВИНС КАВНТІ, Л. АЙ., Н. Й.

Ще про Вечерок Рідної Школи.

В ч. 25 „Свободи", з дня 1. лютого, появився допис про вечерок, а в дійсности св. Вечер, котрий уладжено Союзом Українок і Горожанським Клюбом у Квинс Кавнті. Гість старався описати все по правді, бо злишним є описувати, яка була вечера і що хто дав, бо „хвальба сорочки не дасть", бо це забирає богато місця в часописі, а також не в тім річ, хто працював більше, а хто менше, а в тім, який хосен з тої праці вийшов. Та щоби не було яких невдоволень в громадах (які вже тепер до мене доходять, я чуюся зобовязаним дати коротке пояснення і доповнення до згаданого допису: На вечерок прибули всі, котрим лежить добро Рідної Школи на серці, а навіть з таких далеких місцевостий як Гемпстед, Фар Ракавей і Джерзи Ситі. Коляду складали на галі, а також вдома колядникам, тому, щоби не писати їх імен два, або три рази, подано їх коляду разом. Коли в родині давали коляду батько, мати і діти, то також задля ощадности місця в часописі подано їх збірку разом. Тому обов'язком кождого жертводавця порахувати, чи подана сума є вірна; коли ні, то прошу звернутися з поясненням до гр. Цісика, 155—34 115 Road, Jamaica, N. Y., а я радо поясню і справлю всякі помилки.

Я вірю, що так, як тим разом спільною працею наших двох головних громад, Озон Парк і Джемейка, довершено свого діла, так і в будучности лише спільно можемо ще більше помогти Рідному Краеви, однак не треба ширити невдоволення, бо тим самі задержуватимемо працю.

Горожанський Клюб і Союз Українок вдячні тим, що причинилися до влаштовання сего вечерка, а головно музикам, що грали для гостей даремно до самого ранку; малим деклиматоркам, Евгенії Нечесній з Джерзи Сити і Олесі Орлян з Річонд Гіл; Іванові Нечесному, що так завзято продавав календарі Рідної Школи; пані Воробець за її ролю мами на сцені, а співакам за їх коляди. Ми переконалися, що завзятість усякі труди переборе і віримо, що в будучности ще більший успіх пренесе наша праця, та що між нами не буде ні одного, щоби замикав двері перед колядниками, коли колядують на добру ціль. Памятаймо на одно, що чим більше будемо помагали Рідному Краеви, тим скорше станемо нарівні з іншими народами і тим скорше повстане вільна Україна.

В. Цісик, секр. Гор. Клюбу.

—o—

БОСТОН, МАСС.

З Листопадового Свята на інвалідів.

Наша церковна громада, а при ній Товариство Запорожська Січ та сестрицтво й відділ У. Н. Союза почуваються завжди до обовязку помагати Рідному Краеви, а саме: інвалідам, Рідній Школі, УВО і т. д. Член нашої громади свідомі того, що без американської допомоги наші установи в краю не могли довершити свого завдання. Ми бачимо, що й вороги наші мусять признати, що не так легко нас поневолити. Наші брати, хоч їх важко переслідують, прямують до кращого завтра, до своєї української держави.

Не думайте, шановні читачі, що в Бостоні нема більше організацій, тільки ті, що я тут згадав. Ні! Тут є щось кілька відділів славної „Оборони" (на папері, бо духа давно вже похоронили), є ще й Товариство Бостонських Українців, якого члени на 100% Українці, а на ділі (все пізнається Українців по їх ділах) лише попросіть на поміч для братів в ляцькій неволі, то вам наговорять купу дурниць, що й Лях, чи Москаль соромився б цього.

Вони виступають навіть проти Обеднання, щоб лише знайти собі виправдання, чому не дають на Рідний Край. Вся наша еміграція знає, хто є в Обеднанню, скільки добра зробило Обеднання для української справи. Як підсумуємо працю Обеднання, то думаю, що найтемніший мусить признати й погодитись, що ті, котрі працюють в Обєднанню, й взагалі всі ті, що створили цю установу, є щирими синами своєї Батьківщини України, а всі інші губляться в чужих „ізмах".

Наша громада має повне довіря до свого Обєднання й свої збірки шле лише через свою централю, бо знаємо, що кождий доляр, висланий нами, пішов на таку ціль, на яку комітет громади вислав.

Тепер посилаємо на поміч нашим інвалідам — борцям, які своє здоровля віддали за волю Неньки України, — $70 й просимо переслати гроші до Львова.

Жертву зложили, як слідує: по $2: Т. Тодощук, Н. Давискиба; по $1: І. Купчик, П. Боднар, Гр. Петрейко, Гр. Зварич, Д. Пащак, Н. Довганчук, С. Яруш, І. Гримак, П. Мороз, В. Мандзяк, Д. Шидловський, М. Музика, М. Щука, Марта Зварич, Гр. Костецький, Матрона Бартків, Й. Бербелицький, пані Купчак, М. Умайло, П. Костецький, З. Козак, Марія Давискиба, А. Давискиба, пані Железівська, С. Антонюк, Т. Ульчак, Д. Юськів, С. Кучер, І. Зінковський, О. Войтків, О. Кудрик, Параня Кучер, Є. Боднар, А. Рибак, П. Погарецька, М. Тодощук, І. Флис, А. Флис, М. Музика, М. Умайло; по 50 ц.: М. Зварич, М. Майданий, С. Давискиба, Г. Школяр, М. Берестецька, О. Шафранська. — Разом $41. — Дрібними жертвами підчас панахиди і на концерті зложили $39 і кільканачцять центів. По виплаченню дрібних видатків до Обєднання вислано $70.

Всім жертводавцям, щирим українським патріотам, в імени наших героїв прилюдно складає комітет щиру подяку.

За Комітет Н. Давискиба.

—o—

БРІДЖПОРТ, ПА.

Театральна вистава.

Заходом української парохії св. Михаїла з Кемден, Н. Дж., була виставлена „Мати наймичка", драма в чотирох діях. Вистава відбулася дня 30 січня в словацькій салі. Кождий був цікавий побачити, що покажуть аматори з Кемден. Та, на жаль, дуже мало прибуло людей. Правда, наша громада маленька, однак можна було більше сподіватися публики на представленню. Чейже голосилося в церкві дві неділі й запрошувалося прийти всіх, щоб побачити, як з другої місцевости аматори відограють. У Бріджпорті відбуваються, часто представлення, бо ми маємо дяко-вчителем п. Петра Мартинюка, котрий старається, щоби найбільше поширити мистецтво в нашій громаді. Але для цікавости наших громадян, щоб побачили, як інші аматори грають, комітет церковний запросив о. Бартоша з його аматорами, щоби відограли свою виставу в нас. Виступали слідуючі аматори: Стефан Хадай, пані Анна Старобранська, Яків Ґураль, Катерина Лазар, Катерина Ґайовська, Іван Криськів, Анна Біла, Микола Криськів, Марія Біла й Евстахій Чепелевич.

Аматори зі своїх завдань вивязалися дуже добре. Публика була задоволена. Та ті, що грали, не були задоволені, коли побачили, що на салі так мало зібраних. Вони казали, що дуже помилилися, бо про нашу громаду інакше думали.

Найліпше відограла ролю Марини покритки панна Катерина Ґайовська. Вона відчувала дуже великий біль за своїм синком, коли прощалася як мати, як лишала його біля криниці. Можна сказати, що це справдішня акторка. Шкода була б для нас, коли б панна Ґайовська закопала свій дар. Заслуговує на похвалу також Іван Криськів, котрий відгравав ролю Марка. Отець Бартош богато попрацював, коли так гарно вивчив і відограв із своїми аматорами цю виставу.

Гість.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Свято Злуки.

Дня 31-го січня відбувся в салі Українського Народного Дому традиційний концерт з нагоди Свята Злуки українських земель. Концерт влаштовано заходами Центрального Комітету Українських Народних Організацій м. Ню Йорку. Програма була дуже добре уложена і не переладована, так, що не мучила слухачів. Приємною новістю було соло на віольончелі. І. п. М. Бовяк відограв "Fond Recollection, Popper-a" і „Як ніч мя покрие". Та остання композиція, подана в програмі як твір п. Вдовяка, пригадала нам відому мелодію, яку ми привикли приписувати В. Матюкови.

Дуже приємне і добре враження зробило скрипкове сольо. Однак дуже можливо, що панна Л. Каськів вже більше не є під контролю учителя. Манера підїжджання з позиції в позицію при рівночасній зміні смичка викликує ефект підмявкування, яке таке характеристичне для „джезу". Треба тої привички позбутися. Сама гра панни Каськів вражає повним і симпатичним тоном, а виконання богате щирим чуттям. Особливо гарно вийшла каприза „Думка" Гайворонського.

Треба бути вдячним Центральному Комітетови, що притягає до виступів наших старших учнів музики, бо часті виступи дуже помагають для розвитку талану. Я певний, що панна Каськів має всі дані стати дійсною артисткою. Акомпанював панні Каськів також молодий український музичний студент (навіть композитор). І як гарно, що вона почувалася до патріотичного обовязку впровадити між нас того симпатичного Українця. Вона показала, що при добрій волі можна обійтися вже тепер самими українськими силами.

Атракцією вечера був безперечно виступ панни О. Яремівної.

Її голос визначався звучністю та легкістю. Це великий голос, який захоплює музикальністю і щирим почуттям. Панна Яремівна занадто старалася добре співати, так, що передавала слухачам свій неспокій. Треба часто виступати. Приємно зазначити, що панна Яремівна є ученицею нашої славної співачки, пані Гребенецької. Ця наука доказала чуда, а голос, який давніше під впливом дорогої науки (у чужинців) почав був підупадати, розвинувся і заблиснув у своїй красі.

Бесідником був редактор О. Ревюк, який підніс патріотичні почування авдиторії.

Хори мішаний і мужеський „Бандурист" відспівали богато гарних народних пісень і творів.

Давний недостаток, то є незрівноваження голосів, починає уступати. Хор набув деякі дуже добрі голоси. Особливо гарно вийшли чудові опрацювання О. Кошиця.

Акомпанювала на фортепяні панна О. Ткачук.

Роман Придаткевич.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Навіть лекції про Україну бояться.

Дня 31 січня 1932 року, як відомо читачам „Свободи", в нас відбулася лекція бувшого посла до британійського парляменту, Рені Смита, котрий є визначним діячем серед тих Англійців, які підпирають українську справу при Польщею й які постаралися, щоб справа пацифікації була поставлена перед Лігою Націй. На лекції я був і разом з іншими слухачами був дуже задоволений, що чужинець так гарно говорив про українську справу й вказував, яким шляхом нам треба йти далі в боротьбі за наші права. Р. Смит дуже влучно зазначив, що невдачами не треба зражуватися, а все активно працювати, будуючи на місці зруйнованого нове, щоби потім будувати далі. Таксамо мені глибоко до серця запали слова нашого лектора, що коли ми самі, Українці, не будемо мати власної сили, коли не відкинемо геть своїх дрібних, парохіяльних, партійних та групових сварок, що обсідають нас що дня, на те, щоб у відповідний час обєднатися біля одного прапора боротьби за волю, то ніхто нам не поможе в нашій тяжкій боротьбі.

Бачив я на салі повно людей і серце моє раділо, що Українці в Філадельфії вже почали обєднуватись. От уже на цій лекції я бачив багато ріжних людей, навіть таких, що прибули з сусідніх околиць. У гарнім настрою вийшов я з салі Українського Народного Дому на Френклін вулиці. Переходячи мимо греко-католицької катедри, я звернув увагу, що біля неї стояло багато людей. Я рішив зайти до церкви, щоби побачити, що там таке сталося, що так до пізна в церкві відбувається богослуження. В середині я побачив, що це відбувається концерт колядок. Пан Келичава зі своєю орхестрою грав коляди, а пан Коцюбинський зі своїм хором щось з шістьох людей співав. Сестри грали і співали коляди на хорах. Отсей концерт колядок відбувався через цілий час відчиту Рені Смита в Українськім Домі.

Дивно, що цей концерт припав саме на той день, коли отой чужинець уділив свого часу, щоб піддержати Українців на дусі, щоб піднести їх на стрій та скріпити їх до дальшої боротьби за свою державність. Так ніби хтось зарядив отсей концерт колядок навмисне, щоб людей відтягнути від лекції, на якій говорив приятель українського народу. А яке було б враження в того приятеля Українців, коли б ми всі, замість послухати його бесіди, пішли були співати коляди, робити свої гуртківі збори й забави, чи що інше? Що він подумав би про нашу націю, яка не цікавиться сама тим, що про неї говорять і думають навіть її приятелі чужинці? Хто зважився б Рені Смит, чи хто інший, у майбутньому боронити той нарід, що лише коляди співає й не думає про загальну справу, не думає про своє майбутнє добро на землі: національну волю й свободу? Таке враження легко можна було б набути, коли б саля світилася пусткою підчас лекції Рені Смита.

З нагоди цього приходить мені на думку вірш Б. Грінченка:

„Ще не вмерла Україна,
Але може вмерти:
Ви самі її, ледачі,
Ведете до смерти!...

Виж давно не люди — трупи
Без життя і сили,
Ваше місце — кладовище,
Яма та могили.

Як живі покинуть мертвих,
Щоб живими стати,
„Ще не вмерла Україна"
Будемо співати.

Д. К.

КИТАЙСЬКІ ОКУЛЯРИ.

Ніде в світі нема стільки людей в окулярах, що в Китаю. З тих що носять у Китаю окуляри, більше ніж 80 проц. є короткозорі, а лише малий процент є далекозорих.

Багато століть скорше ніж в Европі знали Китайці окуляри. Так напр. славний венеціянський подорожник Марко Польо, який як перший Европеець дістався в XIII столітті до „небесного цісарства", оповідає, що китайські вчені мають дивну звичку при студіях уживати побільшуючих склів. Тодішні образовані Европейці читали з захопленням описи Марка Поля, одначе не вміли відріжнити правди від поезії.

Що не вміли теж його звідомлень із подорожей вихіснувати практично, доказує й те, що сто літ пізніше Фльорентієць Сальвіно делі Арматі хотів приписувати собі винахід окулярів. Іще нині на старому фльорентійському цвинтарі є гріб, а на ньому напис: „Тут спочиває Сальвіно делі Арматі, винахідник окулярів. Боже, спаси його душу!"

Коли Китаєць занедужає на очі, то звичайно не йде до очного лікаря, лише до оптика, який своє оптичне знання підпомагає чарівницькою формулкою. Китайські очні спеціялісти вірять, що майже всі очні недуги спричинюють „злі духи", які з промінням світла дістаються в людське око, там поселюються та заподіюють найбільші нещастя. Також наносять часто шкоду очам „очні карлики", які живуть у зіниці і сердяться, коли з ними не обходиться як слід.

Звичайно хорий дістає від оптика два магічні хрустальні скла, в шільдкретовій оправі, одні брунатної, другі темночорної краски. Ті чародійні окуляри мають таку силу, що здержують злих духів, бо вони не можуть уже дістатися до очей, забезпечених темними склами. І справді такі „чародійні" окуляри приносять часто полекшу схорілим очам. Та ті „чари" не є наслідком чарівницької формулки, лише тому, що темні окуляри охороняють очі перед усякою напругою.

Лише найбогатші Китайці можуть купити собі „чародійні окуляри". Такі окуляри, добре виконані, коштують около 100 долярів.

Зовсім інакша процедура відбувається, коли пацієнт не є хорий на очі, лише має ослаблений зір. Для справдження такого зору китайський оптик уживає довгої дошки, в якій вправлені є дванацять окулярів ріжної сили. Окуляри ті не є нумеровані, як в інших краях, лише кожні мають назву якогось звірята. А саме в такому порядку: віл, ящірка, тигр, змій, вуж, цап, кінь, малпа, собака, півень, лев і сокіл.

Для нас назва „соколині" очі ще ввійшли би зовсім, лише не сподобались би „малпячі" очі.

„Звірячі" назви окулярів китайських оптиків відносяться лише до короткозорих пацієнтів. А що в Китаю, як уже вище сказано, далекозорих багато менше, то в Китаю роблять лише дуже мало випуклі окуляри, мають тих окулярів 5 до 5 родів і називають їх: 40-ові, 50-тні і т. д.

Китайські оптики кажуть, що шліфувати скла для окулярів навчив людей очний бог Чо-Цо. Тисячею своїх зворотів старається оптик переконати гостя, що його окуляри найліпші в усьому Китаю. Зараз ставляться свідки і зізнають під присягою, що бабусині „малпячі" окуляри та вуйкові „волові" окуляри принесли неоцінені прислуги. Одначе гість не спішиться купувати. Бо окуляри в Китаю належать здавна до дуже дорогих предметів ужитку. В старім китайськім літописі з часів династії Мін згадано, що за добрі окуляри треба було тоді заплатити стільки, скільки коштував расовий верховий кінь.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

OPPRESSION OF UKRAINIANS

No Improvement in Treatment.

POLISH PRETENCE.

Effort to Impress the League.

(From our Correspondent Recently in Poland).

The Polish Governmnet have during the last few weeks been making efforts to create the impression that an era of peace and harmony between Poles and Ukrainians has begun. It is no mere coincidence that these efforts are being made just before the League Council meets at Geneva to discuss, amongst other things, the Ukrainian petitions.

On January 16 the Polish Home Secretary made a speech abounding in expressions of generous sentiment towards the national minorities in general and the Ukrainians in particular. There have been similar utterances in the Polish press, and if there were no other evidence one might be led to believe that the relations between Pole and Ukrainian had already much improved and would go on improving until a state of perfect harmony were reached. This belief would be quite erroneous.

The Ukrainian minority still lives under a terroristic pressure directed against it as a national minority. The purpose of this terrorism may be summed up by the one word "Polonisation." It goes on all the time. It affects the everyday life of ordinary people, it takes on infinite variety of forms, from pinpricks and chicanery and petty injustice to systematic economic boycott and the extremist forms of physical and mental torture. Most of the victims are innocent people — that is to say, they have committed no offence against any law, whether written or unwritten.

Stage-Managed for a Loan.

The terrorism, so far from abating, has grown worse and worse. The assurances now given in Polish political speeches and articles do not correspond with any reality; relations between Poles and Ukrainians are not better but worse than they were, and there is no evidence of any serious effort to improve them. That these speeches and articles are only meant to impress the outside world, especially the League Council, is realised not only by neutral observers but also by honestly critical Poles. Thus a former Cabinet Minister, Professor Grabski, declared in an interview published by the "Gazeta Warszawska," a thoroughly Conservative paper, on the 17th, that the present plans of the Polish Government on the Ukrainian question are merely a piece of staging for Geneva or London, and that they may help Poland to get a loan. A similar view was expressed by Dr. Tarnowski, a professor of the University of Lemberg, in Galicia, and a National Democrat.

Meanwhile the Polish Government has replied to the Ukrainian petitions (the reply, together with the petitions, have been circulated by the Secretary General to members of the League Council). The main petition is that of the Ukrainian members of the Polish Parliament who represent the Undo, the Ukrainian Nationalist party, and, therefore, the majority of the Ukrainian people in Poland. It deals with the atrocities commited upon Ukrainians in the autumn of 1930 and officially termed "the pacification of Eastern Galicia." It fills nearly twenty printed pages and, in its accumulation of precise datails it makes terrible reading.

The Polish Reply.

In the Polish reply there is no serious attempt to refute it. The Polish Government makes some counter-charges and gives a list of 183 outrages alleged to have been committed by Ukrainians in the summer of 1930. That Ukrainians did commit some outrages is beyond a doubt, but that the number is exaggerated by the Polish Government seems highly probale. Every act of incendiarism and "sabotage" committed from the beginning of July to the end of November, 1930, in Eastern Galicia seems to have been included without any discrimination as to who the perpetrators may have been. In many cases the Polish Government admit that the perpetrators are unknown, in other cases it is expressly stated that the persons arrested are only suspected of being the perpetrators and of belonging to Ukrainian political organizations.

The is also reason to believe — evidence of this was given at the memorable Brest-Litovsk trial — that some of the outrages were committed by Poles. That the Polish dictatorship commissions its agents to commit penal offences and attribute them to its political enemies was abundantly proved at the trial.

Nevertheless the fact remains that a considerable number of outrages were committed by Ukrainians, notably by the Uwo, the Ukrainian revolutionary organisasion, but these outrages, while they justify the arrest and trial of suspects under due process of law, do not in the least justify the "pacification" and the summary flogging without inquiry or trial of thousands of people who had nothing to do with the outrages. It is necessary to speak in terms of thousands, because there is abundant evidence to show that the first acounts of the pacification, so far from being exaggerated, were understatements of the truth, which was not fully known at the time. The whole truth is certainly worse than was at first believed and is not fully known even yet. To see that it is established should be one of the primary tasks of the League Council.

Motive of Pacification.

There is reason to believe that while the Ukrainian outrages provided the outward excuse for the pacification, the main motive has been correctly pointed out in the interview already referred to. According to Professor Grabski, the pacification was not part of a definite policy but was carried out so as to secure an electoral victory — the Polish general election was held soon after, in November, 1930. Moreover, the Ukrainian outrages also have their explanation — though not necessarily their justification. They seem to have been retaliatory inasmuch as they were preceded by innumerable oppressive acts committed by the Polish authorities for which there was no redress. The activities of the Uwo were also promoted by the fact that effective legal methods were denied to the Ukrainians, so that there seemed no alternative to illegal violence. The failure of the League of Nations to do anything whatever in the dispute also seems to have driven many Ukrainians into the ranks of the Uwo.

Count Dunin-Borkowski, a former voyevode of Lemberg, who is an expert on the Ukrainian problem, giving evidence in the Brest-Litovsk trial, stated that the outrages had nothing to do with the legal Ukrainian parties (notably the Undo). Illegal action, he declared, was encouraged by the fact that political rights were denied to the Ukrainians, and that there was no tribunal before which they could put forward their views.

Denial of Home Rule.

One of the main causes of unrest in the Polish Ukraine is certainly the denial of Home Rule, which was promised to the Ukrainians by the Great Powers before they were incorporated in the Polish State. The Polish Government in its reply makes much of the Uwo — whole pages are devoted to its deeds. That it is an illegal revolutionary organization and has committed acts of violence is denied by no one. But the Polish Government arranges its reply so that in the mind unfamilar with the problem confusion between the Undo and the Uwo must arise, although the two are quite distinct. Indeed, the Undo have repeatedly repudiated the violence of the Uwo. The Polish Government also drags in the Selrob, although, as a semi-Communist party, it is a bitter enemy of the Undo. That persecution has remained ineffective was also pointed out by Professor Grabski, who has a great knowledge of conditions in Eastern Galicia.

Task for the League.

He stated in the interview referred to above that the Ukrainian masses hated Poland more than ever, and that the revolutionary movement had grown stronger. What is to be done? There is a certain minimum that can and must be done by the League — namely, to establish the facts by appointing an impartial committee of inquiry to carry out investigations in Eastern Galicia; to hear both sides; to take evidence from officials, from the clergy, and from political leaders; to cross-examine witnesses and victims of outrages.

The Polish Government could hardly objct to the appointment of such a commission in principle, for, so far from objecting to the Commission appointed to carry out an investigation in Wanchuria, the Polish Government have, according to a Geneva message of the Polish Telegraphic Agency, addressed a Note to the Secretary General of the League expressing regret that representatives of the non-permanent members of the Council are not on the Commission. It would be desirable if representatives of the non-permanent members were also put on a commission appointed to carry out an inquiry in Eastern Galicia. The Commission could inquire not only into the pacification but also (in fairness to both sides) into the outrages with which the Ukrainians are charged.

It should inquire into the reasons for these outrages and the general conditions in which they were possible. It should also investigate the Ukrainian grievances with regard to the closing of the schools and co-operatives — on which subject petitions have also gone to the League. It should examine the problem of Ukrainian Home Rule, which is of fundamental importance in the whole dispute. There should be an impartial statement of the nature and implications of the promise made by the Great Powers — whether this promise of Home Rule is binding under international law or whether it is merely an obligation of honour. This is the least that can fairy be expected of the League Council when it comes to deal with the Ukrainian petitions this week.

(The Manchester Guardian, Monday, January 25, 1932).

ARREST OF POLISH LAWYER.

Outcome of Publication of "Secret Document."

(From a Correspondent).

Polish lawyer named Rudka has just been sentenced to three years' imprisonment for imparting information damaging to the Polish State to a "foreign Power." I understand that this "information" is the "secret document" that was published in the "Manchester Guardian" over a year ago.

Rudka is of Ukrainian origin and was at once suspected of having given the document, which was signed by Lamot, the Voyevod of Thorn, to the "Manchester Guardian." He was also in disfavour because he gave legal advice to the German minority in Poland.

Rudka was arrested soon after the document was published.

(The Manchester Guardian, Monday, January 25, 1932).

З УКРАЇНСЬКОГО СПОРТУ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Широко розвинена система спортових орґанізацій в Чехословаччині не могла не вплинути й на нашу еміґрацію, а зосібна на молодь, яка не маючи матеріяльної змоги впорядкувати свої власні українські спортові орґанізації, горнеться до чеських, заховуючи там у більшій чи меншій мірі свою національну фізіономію. Подібне сталося й у Жевницях, де учні старших кляс української ґімназії входять в чеські орґанізації для участи в спортовому життю. З цих орґанізацій найбільшу чинність виявили — українські футболісти.

Від самого початку впорядкування Чеського Спортового Клюбу в Жевницях, там почали брати участь поодиноді учні української ґімназії, одначе, наскільки вони визначалися доброю грою, а скількість їх постійно збільшувалась, зявилась думка створення окремої української XI-ки та можливо й секції зі своїм українським імям та в українських барвах.

Чеський клюб С. К. Жевнице (член спортового союзу ЧСР) пішов назустріч Українцям і по подужанню великих матеріяльних перешкод, українська XI-ка Спортового Клюбу в Жевницях стала дійсністю. Дня 11/X, 1931 підчас гри Спортового Клюбу в Жевницях першою вибігла українська XI-ка в чорних глотових одягах з жовто-блакитними щитками на лівому боці грудей. Перше змагання з чеською командою Спортового Клюбу в Жевницях випало для Українців не дуже вдало, бо, не маючи дуже добрих окремих грачів, не могла українська команда, щойно сформована та незіграна, побороти добре зіграну чеську команду свого клюбу. Головною хибою української команди було неуміння стріляти до брами, а тому змагання скінчилося рахунком 2:0 (0:0) на користь чеської команди. Це не знеохотило наших грачів і після впертих вправ 28/X, грала ця українська команда з чеською командою з клюбу в Добжиховицях. То був сміливий крок, бо команда з Добжиховиць держала першенство в Подебрадській Жупі (воєвідстві), але українська команда перемогла 3:1 (1:0).

Цим разом гра української команди відзначилась не лише надзвичайно гарними комбінованими атаками, не лише блискучою обороною, але також надзвичайною шляхотністю гри. Тому громадянство Добжиховиць вже в першій половині гри витало наших грачів, а в другій уже робило овації Українцям, давши їм назву „Українські виховані чорти".

1/XI та 22/XI взяла українська команда Жевниць реванш з чеською командою свого клюбу. Перша гра, після горячих змагань, скінчилась на користь Українців рахунком 3:1 (2:1), а друга, 22/XI, жвавою атакою, кінчилась для Українців перемогою 9:1.

Успіх неабиякий, зваживши те, що Спортовий Клюб у Жевницях у ряді клюбів Чехословаччини має не останнє місце. Цей клюб має активний (переможний) вислідок минулого сезону, а його перша команда (1-а) додержує кроку славному клюбови „Спарта".

Українські спортовці в Жевницях мають богато людського матеріялу та моглиб виставити в поле щонайменше дві футболові команди, дві команди киданого мяча, а між ними одну дівочу, моглиб дати спортменів легкої атлетики, але матеріяльних засобів на те не вистарчає. Отже не має одягу і приладів, хоч і є молода воля до чину.

„ВИХІД ЗІ САЛІ".

Перемиський „Український Голос" (ч. 47, з 27 грудня 1931) у вступній статті під наведеним вгорі наголовком займається справою участи деяких львівських Українців в 50-літньому ювилею польського співочого товариства „Лютня". Було так. Пішли Українці на ювилей. Почули, що „більшість промов була нанизана ремінісценціями до минулого Львова, але під політичним, не співацьким оглядом" і „демонстраційно залишили салю". У. Г. пише:

„Хочемо звернути увагу не на Поляків, а на тих „наших", що пішли на ювилей. Чому вони це зробили й хто вони такі? — Зробили, як самі кажуть, з пієтизму для польської пісні. Це ті непоправні „мрійники", що все лише й думають про згідливе співжиття з „братнім" народом. Це ті, яких ніхто ніколи нічого не навчив, навіть само життя, що так недавно ще тай тепер на кожному кроці брутально перечеркує всі оті „мрії" чесних „культурних" Русинів, що показує дійсність такою, якою вона направду є.

„І тому ми розуміємо те прикре положення наших „патріотів", те їх велике розчарування й обурення. — Таж вони йшли як гості з таким довірям, з такою надією на щире приняття й братерські обійми! Так старалися засвідчити своє прихильне відношення до „братів", свої симпатії для них. — Хотіли нагадати ті давні добрі часи, коли „ми до вас, а ви до нас на свята, разом випили, разом заспівали", як то у згоді й любові разом співпрацювали. Хотіли викликати тугу й зітхання: Ох, колиб ті добрі часи вернулися!"...

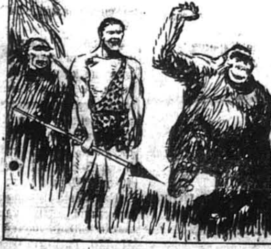
Цей факт „Український Голос" розтягає на всю ширину нашого національного життя в межах Польщі, на всю ширину нашої національної праці і змагань. Він пише:

„Такі дрібні інциденти, як з „Лютнею", є дуже характеристичні для наших угодовців. І ціла їх траґедія в тім, що ніколи не можуть зрозуміти дійсности, хоч і називають себе „реальними" політиками. А тимчасом вони думають катеґоріями, які нині у час завзятої боротьби одиниць і націй, є страшенно відсталими й перестарілими. І тому дійсність бє їх на кожному кроці і завсіди буде бити. І тому, йдучи десь зі своїми перестарілими мріями, вертаються завсіди розчаровані й огірчені.

„Нові часи вимагають нових людей з відмінним поглядом на світ та з відмінним способом думання й іншими засобами боротьби. Тільки люди, що розуміють дійсність і є настільки сильні, щоби боротися з усіми загрозами й жорстокостями нашої дійсности — стають переможцями й творять своє життя по своїй вподобі".

Цьому становищу і цим словам „Українського Голосу" можна тільки притакнути.

ТАРЗАН І ДОРОГОЦІННОСТИ З МІСТА ОПАР. (58).

Чолк і Гаґлад стали найближчими приятелями Тарзана. Молодший Чолк, завжди веселий і в гарному настрою, заєдно смішив Тарзана й своїх товаришів-малп, виробляючи ріжні комічні штуки та показуючи, як то дивно люди танцюють. Гаґлад був поважніщий, бо він був значно старший. Та він не мав такої свіжости й гнучкости мязів, як його молодший товариш Чолк, але зате він ще мав велику силу, а головне: великий життевий досвід.

Гаґлада поважали всі малпи його племени, бо в багатьох випадках він для них був авторитетом і найліпшим мисливцем. Ніхто з них не вмів так добре полювати й діставати поживу, як Гаґлад. Тому невесело одного дня прощали малпи в дорогу всіх трох: Тарзана, Гаґлада та Чолка. Всі малпи знали, що вони вибираються в небезпечну дорогу проти жорстоких потвор-людей, котрі своїм виглядом так наближаються до малп, але звичаями зовсім неподібні.

Чолк ішов, поспішаючи, до арабського селища, куди вони тепер плянували, ніби туди можна було дійти до заходу сонця. Тимчасом подорож їх мала тревати кілька днів. Чолк часто відхилявся в бік і нишпорив скрізь, шукаючи собі не лише поживи, але й лакіток. Одного дня він десь забарився довго й навіть не відповідав на заклики Тарзана. То він знайшов у гнилому дереві велике гніздо хробаків і, смакуючи їх, забув про все.

Тарзан стратив цілий день, щоб відшукати Чолка, який пильно оббирав дерево з черви та з жучків. Треба було силою тягнути Чолка, щоб нарешті відорвати його від такої смачної поживи. Отся пригода з Чолком затримала Тарзана в дорозі цілий день, а за той час могло статися багато пригод серед Арабів. Чолка не так легко було тримати біля себе. Лише через те, що він мав свої особисті причини, він тримався Тарзана.